

Burgerparticipatie in de opbouw van de sociale en zorginfrastructuur in het dorp Vledder, gemeente Westerveld, provincie Drenthe.

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Stapsgewijze opbouw door de jaren heen
3. Stand van zaken begin 2019
4. Andere relevante ontwikkelingen

1. Inleiding:

In 2011 hebben de inwoners op initiatief van Dorpsbelang Vledder de kernwaarden van hun dorp en de voorwaarden voor behoud van de kwaliteit van de voorzieningen samengevat in de Dorpsvisie 2012-2014.

Aanleiding was de voorgenomen heroverweging van beleidskeuzen binnen de gemeente Westerveld vanwege decentralisatie van overheidstaken naar gemeentelijk niveau in combinatie met lagere rijksbijdragen.

De inwoners van Vledder hebben de gevolgen ervan niet willen afwachten en besloten te anticiperen op de oproep tot meer zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid.

In het bijzonder is stil gestaan bij de vraag wat de overgang van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving voor hen zou (kunnen) inhouden. Dat accent werd gelegd nadat duidelijk werd dat mensen overwogen naar elders te verhuizen bij gebrek aan zekerheden omtrent adequate hulpverlening bij toenemende zorgafhankelijkheid op het platteland. Men vreesde in het bijzonder het ontstaan van een leemte tussen wat er nog van overheidswege mag worden verwacht en wat de inwoners zelf aan naastenhulp zouden kunnen opbrengen.

2. Stapsgewijze opbouw in de afgelopen jaren

2014

In 2014 heeft dit geleid tot het opstellen van de Zorgvisie Vledder en tot een sterkte/zwakte analyse van de welzijn- en zorgvoorzieningen in Vledder. De bevindingen staan beschreven in de notitie: "Infrastructuur Zorg en Welzijn in Vledder".

Daaruit kwam naar voren dat voor het goed laten functioneren van de participatiesamenleving in Vledder er een schakel in de infrastructuur ontbrak. Men miste een informatie- en contactcentrum. In april 2015 heeft dat geleid tot het oprichten van Naobuur als het Informatie- en Contactcentrum Zorg & Welzijn voor de inwoners van Vledder en omgeving.

Inmiddels kunnen we zeggen dat Naobuur als informatie- en ontmoetingscentrum duidelijk in een behoefte voorziet en nadrukkelijk bijdraagt aan afstemming en samenwerking tussen de vrijwilligersorganisaties en de professionele welzijn- en zorgorganisaties.

2015

In 2015 is aan de hand van de bevindingen in voorgaande jaren de dorpsvisie 2015-2017 opgesteld met als leidraad van ons handelen, de wens Vledder te ontwikkelen tot een dorp waarin samenleven en samenwerken de centrale thema's zijn. Kortom, een dorp waarin dorpsgenoten met elkaar zorgen voor een woon- en leefklimaat dat kansen biedt aan jong en oud. Alsmede een dorp waarin voor de dorpsgenoten bij opkomende lichamelijke en psychische kwetsbaarheden op maat gesneden zorg en ondersteuning beschikbaar is en blijft.

In buurtgesprekken werd duidelijk dat ondersteuning en zorg op basis van respectievelijk WMO en zorgverzekeringswet (Zvw) voor hen niet toereikend is om te kunnen spreken van een op alle levensfasen afgestemde, tijdige en vakbekwame hulpverlening in het dorp. Men heeft waardering voor de tot op heden geboden ondersteuning en zorg. Grote onzekerheid bestaat er echter ten aanzien van het tijds kunnen rekenen op adequate hulpverlening in onvoorziene omstandigheden in avond-, nacht- en weekenduren. Dan moet de hulpverlening van elders komen met reisafstanden

die niet waarborgen dat mensen binnen een kwartier kunnen rekenen op de benodigde hulp. Daar komt bij dat als het thuis wonen niet meer wenselijk, dan wel onverantwoord wordt geacht er noodgedwongen sprake is van een verhuizing naar een zorgcentrum buiten het dorp. Dat brengt, zo leert ons de praktijk, een duidelijke afname van de sociale contacten met zich mee, o.a. vanwege de afstand. Daarin speelt ook mee dat oudere mensen meer en meer op vervoer door derden zijn aangewezen bij gebrek aan een goed openbaar vervoer. Al met al voor senioren zwaarwegende punten.

2016/'17

In 2016/'17 zijn de buurtgesprekken herhaald.

De bedenkingen die daarin zijn ingebracht omtrent de kwaliteit van de infrastructuur op het terrein van de zorg hebben de inwoners er met elkaar toe aangezet na te denken over de vraag waarin de infrastructuur versterkt zou moeten worden om van een levensloopbestendige woonomgeving in Vledder te kunnen spreken.

De inwoners van Vledder hebben zich daarbij laten inspireren door een lezing die in het Informatie- en Contactcentrum Zorg & Welzijn Naobuur is gehouden over positieve gezondheid. Kortheidshalve verwijzen we graag naar de definitie die een erkende autoriteit als Machteld Huber daarvoor hanteert:

Gezondheid is het vermogen zich aan te passen en eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.

Met de vorenstaande oriëntatie op positieve gezondheid is de visie op levensloopbestendig wonen in Vledder opgesteld en besloten dit als leidraad te hanteren voor het optimaliseren van de sociale en zorginfrastructuur.

Daarin staat onder meer in beschreven dat de inwoners "Naoberschap" in Vledder hoog in het vaandel hebben staan. Als dorpsgemeenschap willen en kunnen ze ook bijdragen aan het bereiken en op peil houden van een aantrekkelijke, veilige woon- en leefomgeving. Wel acht men daarvoor een versterking van de sociale- en zorginfrastructuur noodzakelijk.

Die behoefte is geconcretiseerd in de onderstaande **vier bouwstenen**.

2.1. Naobuur, zijnde een samenhangend pakket van welzijnsactiviteiten gericht op "ontmoeten en verbinden". Het gaat om het versterken en in stand houden van onderlinge betrokkenheid en wederkerigheid in relaties ("naoberschap") en om het realiseren van een coördinatiepunt om haal- en brengverzoeken in de dorpsgemeenschap te kunnen faciliteren. Denk aan begeleiding bij ziekenhuisbezoek, klusjes thuis, boodschappendienst, praat- en breicafé e.d. Naobuur sluit aan op de mate waarin mensen zelfredzaam en zelfstandig zijn. Ze stelt zich open en uitnodigend op en faciliteert een breed scala aan activiteiten.

2.2. Een wijkverpleegkundige die, als een soort "**public health**" werker in staat is gezondheidsproblemen in een maatschappelijke context te plaatsen in samenwerking met welzijnswerkers en vrijwilligers/mantelzorgers. Door voor deze "public health" werker cq wijkverpleegkundige domicilie te kiezen te midden van vrijwilligers/Naobuur kan de vereiste wederkerigheid in welzijn- en zorgrelaties op een natuurlijke wijze gestalte en inhoud krijgen. Als goed ingevoerde "public health" werker kan hij/zij de samenwerking tussen vrijwilligers/mantelzorgers en de (para) medische professionals in het dorp versterken en bijdragen aan een breed en goed op elkaar afgestemd aanbod.

2.3. Tot stand brengen van een kleinschalig woon-zorgcentrum in Vledder-Noord.

Inwoners vrezen bij gebrek aan tijdige en vakbekwame hulpverlening in de avond- en nachturen noodgedwongen de dorpsgemeenschap te moeten verlaten. Om te bereiken dat mensen niet naar elders hoeven te verhuizen en om waarborgen te realiseren voor tijdige en vakbekwame

hulpverlening zien de inwoners de bouw van een kleinschalige woon-zorgvoorziening als een noodzakelijkheid.

Met een zorgvoorziening in het dorp kan de thuis- wijkzorg ook structureel worden versterkt met bijvoorbeeld nachtzorg en zorg op afroep thuis, 24 uur per dag, 7 dagen per week.

2.4. Het Lesturgeonplein tot een dorpsplein ontwikkelen waar jong en oud elkaar kunnen ontmoeten en samen activiteiten kunnen ontplooiën. Rondom het Lesturgeonplein liggen gebouwen die een belangrijke, multifunctionele functie vervullen c.q. kunnen gaan vervullen voor welzijnsactiviteiten. Denk aan de bibliotheek/Naobuur, de Gerf nabij de kerk en een deel van het zalencentrum van café-restaurant de Tippe, waar ruimte gecreëerd kan worden voor bijvoorbeeld dagopvang en fysiotherapie voor senioren en voor cursorische en recreatieve activiteiten. We denken daarbij nadrukkelijk ook aan activiteiten die de interactie tussen de oude en jonge generatie kunnen bevorderen.

2018

In het reeds functionerende Informatie- en Contactcentrum Zorg & Welzijn Naobuur zien de inwoners een duidelijke verbetering in de infrastructuur en alle inspanningen om een woon-zorggebouw tot stand te brengen doet hun twijfels omslaan in een voorzichtig vertrouwen in een goede afloop en het tot stand komen van een woon-zorggebouw in het dorp. De inwoners reageren positief op dit vooruitzicht. De mensen krijgen er weer zichtbaar vertrouwen in dat ze in het dorp kunnen blijven rekenen op maatvoering in de geïndiceerde zorg, passend bij hun persoonlijke omstandigheden.

De “drive” om te verhuizen naar een stedelijke omgeving wordt in 2018 minder gehoord. Het effect is nu reeds merkbaar. Ook in die zin dat het inwoners stimuleert om met elkaar voort te bouwen aan een vitale, op elkaar betrokken dorpsgemeenschap.

Hun bereidwilligheid financieel te willen participeren in de bouw van het woon-zorgcentrum getuigt daar ook van.

“Naoberschap” heeft daarmee een extra lading en een hedendaagse inhoud gekregen waarmee de visie op levensloopbestendig wonen in Vledder en omgeving daadkrachtig kan worden uitgebouwd.

Met als verwacht resultaat dat alle inwoners ongeacht hun lichamelijke en/of psychische beperkingen in het dorp kunnen blijven wonen en deel kunnen blijven uitmaken van de dorpsgemeenschap die hen zo dierbaar is.

Hun aanwezigheid in het dorp sluit ook aan op ons streven de bevolkingsomvang minstens op het huidige peil houden. Krimp van de bevolkingsomvang zou namelijk desastreus kunnen uitwerken voor de middenstand en de toekomstbestendigheid van andere voorzieningen in het dorp.

3. Stand van zaken 4^e kwartaal 2019

3.1 Naobuur.

Sinds haar oprichting in 2015 richt Naobuur zich op “Ontmoeten en Verbinden” en faciliteert het activiteiten die bijdragen aan het welzijn en welbevinden van de mensen in Vledder en omgeving. Voorts werkt Naobuur aan het opheffen van de bestaande fragmentatie in het welzijn- en zorgdomein. Naobuur maakt zich sterk voor een constructieve samenwerking tussen op welzijn georiënteerde vrijwilligersorganisaties en de professionele hulpverlening in de eerstelijnszorg.

Naobuur wil met die samenwerking er aan bij dragen dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. In Naobuur is inmiddels ook ervaring opgedaan met mensen die een extra steuntje in de rug nodig hebben om niet te vereenzamen. Om te voorkomen dat mensen door vereenzaming steeds meer inboeten op zelfredzaamheid en zelfstandigheid wil Naobuur hen actiever gaan benaderen en uitnodigen tot deelname aan activiteiten.

In december 2018 is Naobuur, tot dan onderdeel van Dorpsbelang Vledder, verzelfstandigd en ondergebracht in de stichting Naobuur.

3.2. Een wijkverpleegkundige als “public health” werker.

Sinds september 2017 functioneert een wijkverpleegkundige van Zorgcollectief Zuidwest-Drenthe (ZZWD) binnen Naobuur als “public health” werker. Zij houdt wekelijks een open inloopspreekuur in Naobuur. Iedereen kan bij haar terecht voor vragen rond gezondheid, redzaamheid, ondersteuningsmogelijkheden en indicaties voor een breed scala aan zorg- en welzijnsvoorzieningen. Zij zorgt voor samenhang tussen welzijnsvoorzieningen, WMO-voorzieningen en zorgvoorzieningen. Als lid van het lokale Hometeam, waarin de huisartsen samen met de paramedische hulpverleners patiënten met een meervoudige problematiek bespreken, draagt zij bij aan een goede afstemming met de verschillende behandelaars.

3.3 Het Woon-zorgcentrum.

De dorpsgemeenschap heeft in najaar 2016 tijdens een druk bezochte bijeenkomst het bestuur van Dorpsbelang Vledder gevraagd een onderzoek te initiëren naar de realisatiemogelijkheden van een woon-zorggebouw in het dorp.

Dat onderzoek heeft in 2017 de betrokkenheid van een potentiële financier en een door de zelfwerkzaamheid van de dorpsgemeenschap geïnspireerd bouwbedrijf opgeleverd als ook eind 2017 de vaststelling dat dorpsgenoten een substantieel aandeel willen leveren in het financieringsplan voor de bouw van een woon-zorgcentrum.

Er is samen met het bouwbedrijf een bouwplan uitgewerkt. Daarbij is rekening gehouden met de bouwkundige en installatietechnische vereisten voor intensieve medisch verpleegkundige hulpverlening en de vormgevingsvereisten uit het bestemmingsplan Vledder-Noord

Het bouwplan voorziet in de bouw van 16 (huur) zorgappartementen en 16 (koop)zorgappartementen plus een drietal kort verblijfkamers voor eerstelijnsverzorging (elv) en respijtzorg, 2 ontmoetingsruimten en een kamer voor de dienstdoende hulpverleners.

Op 9 juli 2019 is de bouwkaavel aangekocht van de gemeente Westerveld. Op diezelfde dag is de partiële herziening van het bestemmingsplan Vledder-Noord door de gemeenteraad van Westerveld vastgesteld. Op 13 september 2019 is ons de omgevingsvergunning verleend.

Stand van zaken met betrekking tot de financiering is als volgt:

Inwoners van Vledder zijn bereid gebleken in financiële zin bij te dragen aan de bouw van het woon-zorgcentrum en hebben dat kenbaar gemaakt met hun inschrijving in een commanditaire vennootschap (CV). In totaal is ingeschreven voor 850.000 euro.

Voorts is de Drentse Energie organisatie bereid op grond van de toe te passen duurzame bouwtechniek 300.000 euro te investeren in het bouwplan. Koninklijke Nederlands Heide Maatschappij is bereid 100.000 euro in het bouwplan te investeren in ons burgerinitiatief.

Triodosbank is bereid ons een hypotheek te verstrekken waarmee opgeteld e.e.a. toereikend is voor een sluitende financiering van het bouwplan.

Met de Noord Nederlandse Coöperatie van Zorgorganisaties (NNCZ) is een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Hierin is overeengekomen dat NNCZ 24 uur per dag, 7 dagen per week garant staat voor het leveren van de geïndiceerde zorg op basis van de Wet langdurige zorg (Wlz). Voorts is overeengekomen dat NNCZ vanuit het woonzorggebouw ook thuiszorg in het dorp gaat aanbieden.

3.4 Lesturgeonplein

Met omwonenden en direct belanghebbenden bij het Lesturgeonplein is het overleg geopend over de gewenste ontwikkeling van het plein tot het dorpsplein waar jong en oud elkaar kunnen ontmoeten.

We krijgen daarbij steun van de Koninklijke Nederlandse Heide Maatschappij (KNHM) en streven ernaar samen met de gemeente tot verdere planontwikkeling te komen. De gemeente heeft echter nog geen plan van aanpak opgesteld en evenmin in haar begroting rekening gehouden met de noodzakelijke renovatie van het plein, ondanks daartoe gedane toezeggingen.

4. Andere recente relevante ontwikkelingen

Intussen staan de ontwikkelingen om ons heen natuurlijk niet stil. Onderstaand wordt ingegaan op een drietal ontwikkelingen die van invloed zijn op de sociale- en zorginfrastructuur in Vledder. Twee daarvan veroorzaken we mede zelf met onze boven beschreven bouwstenen en één heeft een meer externe oorzaak.

4.1 Toenemend gespecialiseerd medisch technisch handelen in de thuissituatie

Wij signaleren dat ziektekostenverzekeraars steeds actiever werken aan het afslanken van ziekenhuizen tot het hoogstnoodzakelijke en werken aan een overdracht van medisch specialistisch verpleegkundige hulpverlening naar de wijkverpleging. Naar het zich laat aanzien zal de tweede lijns-ziekenhuiszorg zich gaan beperken tot het hoogstnoodzakelijke medisch specialistisch ingrijpen. De medisch specialistisch verpleging zal vanuit het ziekenhuis meer en meer worden overgeheveld naar de wijkverpleging. Er wordt rekening mee gehouden dat bijvoorbeeld een chemokuur in de naaste toekomst geen reden meer voor een ziekenhuisopname hoeft te zijn.

Dit brengt met zich mee dat de behoefte aan medisch specialistische verpleging in het dorp zal toenemen. Dit vereist niet alleen een goede afstemming met de huisartsen maar ook intensievere samenwerking van alle bij de zorg betrokken partijen, teneinde in gezamenlijkheid vanuit de huisartsenpraktijk en het woon-zorgcentrum op een doordachte, constructieve manier te anticiperen op de veranderende zorgbehoefte die zich in de thuis- en wijkzorg onder de inwoners van Vledder en omstreken zal aandienen. Met de huisarts in Vledder is hierover inmiddels overleg gestart en besloten samen te werken aan een op die nieuwe realiteit afgestemde ondersteunings- en zorginfrastructuur in het dorp.

4.2. Het Woonzorgcentrum als 24-uurs zorgsteunpunt

Met het realiseren van het Woon-zorgcentrum, ontstaat er voor alle betrokkenen op het terrein van wonen, zorg en welzijn een ingrijpend andere situatie in Vledder. Dorpsgenoten met een grote en intensieve zorgvraag hoeven niet langer te verhuizen naar bijvoorbeeld in Meppel of Diever gelegen zorginstellingen. Integendeel, de intensieve 24 uurszorg die zij nodig hebben én de mensen, middelen en deskundigheden die daarbij horen komen in Vledder beschikbaar.

In het Woon-zorgcentrum zal een 24 uurs zorgsteunpunt ontstaan. Het streven is om dat zorgsteunpunt functioneel te maken *voor alle dorpsbewoners*, die zorg en/of ondersteuning nodig hebben.

We werken aan een optimale samenwerking tussen enerzijds de (niet geringe) extra mogelijkheden van het woon-zorgcentrum en anderzijds de mogelijkheden van de verschillende actoren op gebied van wonen, zorg en welzijn, die nu al actief zijn in het dorp.

Op die manier kan het Woonzorgcentrum een waardevolle toevoeging aan de reeds bestaande infrastructuur worden oftewel een integraal onderdeel van de dorpsgemeenschap aansluitend op de reeds bestaande activiteiten op gebied van wonen, zorg en welzijn.

Daarmee wordt het streven naar **op één integraal aanbod van ondersteuningsmogelijkheden** op gebied van wonen, zorg en welzijn werkelijkheid en kunnen werkers en organisaties met elkaar gaan functioneren als één netwerk, als het **Wijkteam Vledder**. Solistisch, in onderlinge concurrentie, blijven werken zien wij in onze dunbevolkte plattelandsomgeving niet meer als een maatschappelijk te verdedigen optie. De organisaties kunnen in het wijkteam ieder, met behoud van hun eigenheid en specifieke deskundigheid, bijdragen aan het gezamenlijk met de bewoners van Vledder gestelde doel: optimale randvoorwaarden realiseren voor een Levensloopbestendig Vledder. Een dorpsgemeenschap waar mensen in staat zijn zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen,

dankzij onderlinge hulp en een geïntegreerd aanbod van welzijnsactiviteiten en geïndiceerde ondersteuning en zorg.

4.3. Noabuur kan (nog) meer betekenen voor mensen die ernstige belemmeringen ervaren in hun dagelijkse doen en laten

Noabuur kenmerkt zich door een open, laagdrempelige en uitnodigende attitude. Ze vult haar rol vooral faciliterend in. Steeds vaker wordt gesignaleerd dat een deel van de doelgroep desondanks niet bereikt wordt. Met name dorpsbewoners wier dagelijkse doen en laten in toenemende mate door lichamelijk en/of psychische belemmeringen wordt bepaald, weten vaak Noabuur niet te vinden en/of treffen daar een te weinig structurerend klimaat om zich er te kunnen handhaven en prettig te voelen. Men voelt zich snel ontredderd en machteloos. Er is sprake van toenemende inactiviteit, geleidelijk teloor gaan van de oorspronkelijke dag-structuur, verschraving van sociale contacten, verlies aan belangstelling in z'n algemeenheid en afnemende animo om actief te worden.

Voor deze groep is een aanbod nodig dat op een meer sturende, structurerende en planmatige wijze aansluit op hun feitelijke situatie. E.e.a. zonder allerlei stigmatiserende bijeffecten.

Door bijvoorbeeld samen te gaan kokkerellen en aansluitend te eten, kan houvast worden geboden in het structureren van de dag. Tegelijkertijd gaat er een uitnodiging vanuit tot het onderhouden van sociale contacten en het verrichten van activiteiten. De begeleiding zal in handen moeten worden gelegd van een daartoe geschoolde kracht.

Met de gemeente heeft een oriënterend gesprek plaats gevonden over de gesignaleerde behoefte aan dag structurering voor thuiswonende mensen die de beschreven belemmeringen ervaren en daardoor de kans lopen te vereenzamen en te verkommeren.

Het gesignaleerde risico op vereenzaming en verlies van een positiever gezondheidsattitude wordt door de gemeente onderkend. Zij zijn zoekende hoe hen te kunnen bereiken en uit te nodigen tot participatie in de dorpsgemeenschap. De gemeente wil graag betrokken worden bij het opzetten van een dag-structureringsplan, ook voor mensen die nog geen daartoe strekkende indicatie hebben. De mogelijkheden worden in samenspraak met Naabuur verkend.

5. Tenslotte

In deze notitie is op hoofdlijnen geschetst hoe in Vledder door velen al geruime tijd gewerkt wordt aan versterking van de sociale-en zorginfrastructuur ten einde het ideaal van een Levensloopbestendig Vledder dichterbij te brengen.

Er is al veel bereikt, er is veel onder handen en er moet nog veel tot stand worden gebracht.

De notitie is bedoeld als basis voor een verdergaande gedachtewisseling met inwoners en met relevante welzijn- en zorgorganisaties die open staan voor burgerparticipatie. Met elkaar kunnen we voortbouwen op wat al is gerealiseerd en uitwerken wat nog onder handen is. Streven is en blijft in gesprek met inwoners de burgerparticipatie verder vorm en inhoud te geven en de sociale cohesie in de dorpsgemeenschap te bestendigen en waar nodig verder te versterken.